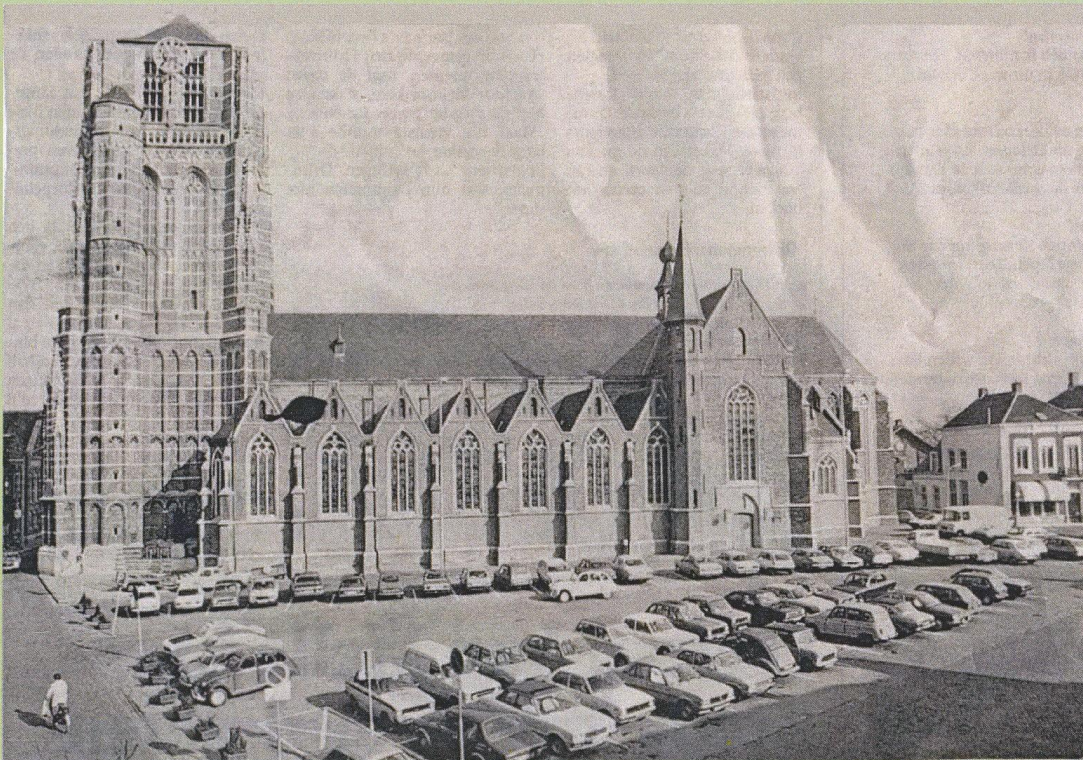

Heemkundekring 'De Heerlijkheid Oosterhout'

Zandheuvel 51
4901 HT Oosterhout
Tel : 0162 856 133

www.heemkunde-oosterhout.nl

41^e jaargang

nummer 1

2017

Ledenblad van heemkundekring

‘DE HEERLIJKHEID OOSTERHOUT’

41^e jaargang, nummer 1

2017

	pag.:
Inhoud van dit nummer	1
Tentoonstelling Theek 5 t/m 17 april 2017	
Geschiedenis van de ansichtkaart.....	2
Martin van Halderen en Ad van Groesen	
Op de koffie bij.....	4
Nico Beekers	
Levensloop van het kunstenaarsechtpaar professor Christo Stefanof en Irena Pludowska.....	9
Martin van Halderen	
Tolloijzen (deel 2).....	22
Colofon.....	26

Niets uit deze uitgave van de heemkundekring mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder de schriftelijke toestemming van de

Geschiedenis van de Ansichtkaart Tentoonstelling in Theek 5 Oosterhout

t/m 17 april 2017 organisatie: Heemkunde Oosterhout

De prentbriefkaart of Ansichtkaart is zo'n 145 jaar oud. De bedenker ervan is August Schwartz uit Oldenburg in Duitsland. Tijdens de Frans-Duitse oorlog tekende hij op een correspondentiekaart in 1870 een kanon. In Nederland waren het in hoofdzaak de nieuwjaarswensen met vrome spreuken die de aanzet gaven voor de prentbriefkaart. In het begin mocht je geen mededelingen op de adreszijde van de kaart vermelden. Op oudere kaarten kom je dan ook teksten op de beeld-Zijde tegen.

Landgoed Oosterheide

De eerste ansichtkaarten van Oosterhout dateren van ongeveer 1870. De meeste kaarten dateren van 1900 en daarna. Op deze eerste kaarten zie je altijd veel personen die het bijzonder vinden dat ze op de foto mogen. De kaarten zijn zwart-wit en worden later ingekleurd. Er moesten postzegels op de kaarten worden geplakt, bv. van 1 cent (1905), 2 cent (1952 t/m 1955), 4 cent (1957 t/m 1961), 10 cent in 1967, 20 cent 1972 en bv. 55 cent in 1986. De prentbriefkaarten werden 2 keer gestempeld: de stempel van de plaats waaruit hij werd verzonden en een stempel van de plaats waar hij naar toe werd verstuurd. Er kwam ook een stempel op van de postbode die de kaart rondbracht bv. A 358. De bekendste uitgever in Oosterhout van ansichtkaarten was van Hemert, gevestigd in de Kerkstraat. Ook Dré Oomen In de Kerkstraat, van Rijthoven in Dorst en S. Vermijs gaven kaarten uit. Op deze tentoonstelling vind je ansichtkaarten van Oosterhout en zijn kerkdorpen, oude en wat nieuwere kaarten. Ook boeken waarin prentbriefkaarten worden afgebeeld en andere boeken om het geheel wat aantrekkelijker te maken. De tentoonstelling duurt tot 17 april 2017 en de kaarten en boeken zijn afkomstig van Nico Bekers die ook lid is van Heemkundekring de Heerlijkheid Oosterhout. Kom gerust eens en kijkje nemen in Theek 5 centrum.

Op de koffie bij

Deze keer blijven we wel heel dichtbij 't Trefpunt. De confetti van de carnavalsoptocht waait nog over de straat waar de gemeentelijke veegwagen bezig is om de laatste feestelijke kleuren op te ruimen. We zijn op weg naar Zandheuvel 2 en 4, waar volgens de gevelsteen in Zandheuvel 2, de eerste steen gelegd werd voor Leerlooierij P. Huijben door C. Huijben op 1 mei 1890. (C. Huijben was toen 4 jaar oud). Zandheuvel 4 is het woonhuis.

De Zandheuvel is een heel oude straat, volgens een eerder artikel in het heemkundebled wordt deze straatnaam al genoemd in 1422.

We komen bij Bert en Corrie Huijben op het genoemde adres vanwege de interesse van de Heemkundekring voor het oude ambacht van de leerlooierij, dus niet zomaar alleen voor de koffie.

Bert is met zijn leeftijd van 81 steeds een zeer actief lid van de Werkgroep Organisatie van onze vereniging.

Het pand waarin Bert en Corrie wonen is van oudsher een leerlooierij en was het familiebedrijf wat ook blijkt uit de gevelsteen. Het gebouw achter, de Pastoor Bressersstraat nr. 1, is in 1908 gebouwd als uitbreiding van de leerlooierij, dit is verkocht en zijn nu woningen.

Het is al heel lang geen leerlooierij meer, in 1924 is al gestopt met looien en als ambacht is de leerlooierij in heel Oosterhout al lang verdwenen. Het bedrijf van Huijben werd een groothandel in leer, rubber en alle materialen voor de schoenmakerij.

Bij de koffie die intussen is ingeschonken vertelt Bert: hij zat tijdens de Tweede Wereldoorlog op de lagere school in het Kurkfabriekje aan het begin van de Slotlaan (is nu weg), in een klas bij Boer Wouters en in een schoollokaal ingericht in de leerlooierij, want de Duitsers hadden alle scholen gevorderd dus ook die aan de Zandheuvel en kwartieren daar hun manschappen in.

De overgrootvader van Bert heeft het bedrijf opgericht in 1877 op Zandheuvel 52, kocht in 1889 op de hoek Zandheuvel / Spookselstraat (nu Pastoor Bresserstraat), een voormalige bierbrouwerij, de waterkwaliteit was hier goed, belangrijk voor het looiproces en hier werd de (toen) nieuwe looierij gebouwd, gedeeltelijk van oude materialen. In 1890 is men daar begonnen met looien. Dat er nog leer gelooid werd heeft Bert niet meer meegemaakt.

Behalve voor het eerder genoemde schoollokaal is een gedeelte van het gebouw in de 30er jaren nog verhuurd aan de gemeente en heeft dienst gedaan als Gemeentelijk Arbeidsbureau en stempellokaal voor werklozen.

Tijdens de oorlog als loket voor de voedseldistributie, later werd het Distributiekantoor verplaatst naar de Heuvel. De uitreiking van de

bonnen voor voedsel, kleding, schoenen en brandstof werd daar geregeld.

In een gedeelte van de looierij stonden ook koeien ondergedoken van boer Van Leijzen omdat de Duitsers ze anders zouden vorderen.

In de looikuipen was leder verborgen, de kuipen afgedekt met zand om dezelfde reden.

Er hebben nog onderduikers op de bovenverdieping verborgen gezeten, om de razzia's van de Duitsers te ontvluchten.

In juli 1944 werden er al dansavonden georganiseerd in de looierij, ook na de bevrijding ging dit nog door.

Na de bevrijding in november 1944 werd er de keuken gevestigd voor de Poolse soldaten die in Oosterhout gelegerd waren. In april 1945 zijn die weer vertrokken.

Het gesprek is zo enerverend dat we de tweede kop koffie haast zouden vergeten.

Na de oorlog, zat broer Harrie +/- 3 jaar op de kostschool maar moest naar huis komen om vader en broer Piet te gaan helpen in het bedrijf. Bert ging naar die zelfde kostschool, De Ruwenberg genaamd. Na 3 jaar kreeg Harrie een oproep voor Militaire Dienst en kwam Bert naar huis om die plaats in het bedrijf voort te zetten. Tot 30 september 1954 ging Bert in militaire dienst.

Het bedrijf had oorspronkelijk vergunning voor leerlooierij en handel, en deze handel breidde steeds verder uit naar allerlei artikelen ook waarvan de grondstof geen leer was zoals rubber, pantoffels en tassen. Ook gereedschappen en machines voor de leer- en schoenindustrie, zoals zwikmachines, stikmachines, aflappers. Men leverde aan schoenfabrieken, winkels en reparatiebedrijven. Het gebouw van de looierij werd gebruikt als magazijn en opslagruimte.

Na de oorlog meer magazijnruimte gemaakt voor de handelswaren, met showroom en machinehandel voor de schoenhersteller.

Meer auto's aangeschaft, voor drie broers die de baan op gingen van Zeeland tot Eindhoven e.o.

Ruimte gemaakt voor eigen 'stanzerei', om de klanten ten dienste te zijn en meer service te kunnen geven.

Het bedrijf ging verder met twee broers, broer Harrie was een andere richting in gegaan.

In 1965 hadden Bert en Corrie de eerste 'Camper', een als kampeervagen omgebouwde en ingerichte Citroen HY met kasten en keukentje ingebouwd om met vakantie te gaan.

Bert was bestuurslid van de Katholieke Jonge Middenstand (rond 1960).

Corrie heeft van 1970 tot 1976 een kindercreche gehad.

Na het overlijden van broer Piet in juni 1976 heeft Bert met zijn vrouw Corrie het bedrijf voortgezet.

Bert heeft 25 jaar gehockeyd, had er ook functies zoals materiaalcommissaris. Ook teams van de hockey rijden als er uit gespeeld werd en voor het hockeyblad advertenties verkopen.

Bert heeft thuis een biljarttafel staan waarop regelmatig door hem wordt gespeeld, ook een sportieve en ontspannende hobby voor hem.

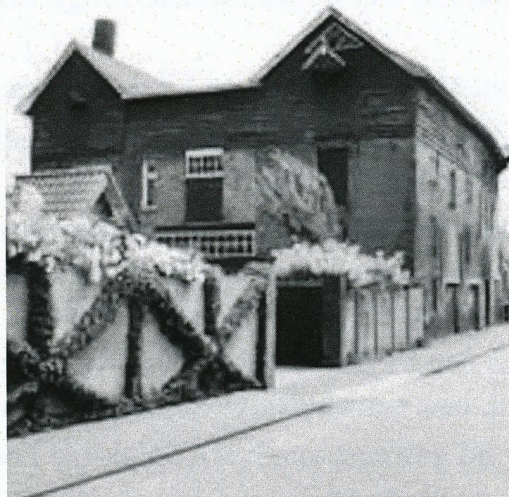
Bert is 28 jaar lid geweest van het Koninklijk Toonkunstkoor Aurora.

Bert heeft met P. van Bekhoven samen de fotoclub 'De Ontspanner' opgericht.

In 1999 is het bedrijf gestopt, Bert heeft het verkocht aan zijn collega Roovers in Waalwijk. Toen hadden ze meer tijd voor de boot die ze al vanaf 1980 hadden.

Ze hebben een dochter en twee kleinkinderen, kleinkind Max zit op het moment van ons gesprek in het vliegtuig, vanuit Amerika terug naar Nederland, waar Bert en Corrie vanavond naar toe moeten, ook om behalve zijn thuiskomst ook zijn verjaardag te vieren.

Bert en Corrie, bedankt voor de koffie, die was prima. Maar nog meer voor het interessante gesprek over wat er allemaal te vertellen was over het bedrijf en het, voor iedere Oosterhouter zo herkenbare gebouw van de looierij. We gaan er weer een interessant artikel over maken voor het heemkundeblad van 'De Heerlijkheid Oosterhout'.
Martin en Ad.

Levensloop van het kunstenaars- echtpaar professor Christo Stefanoff en Irena Pludowska

Inhoud (in dit nummer:

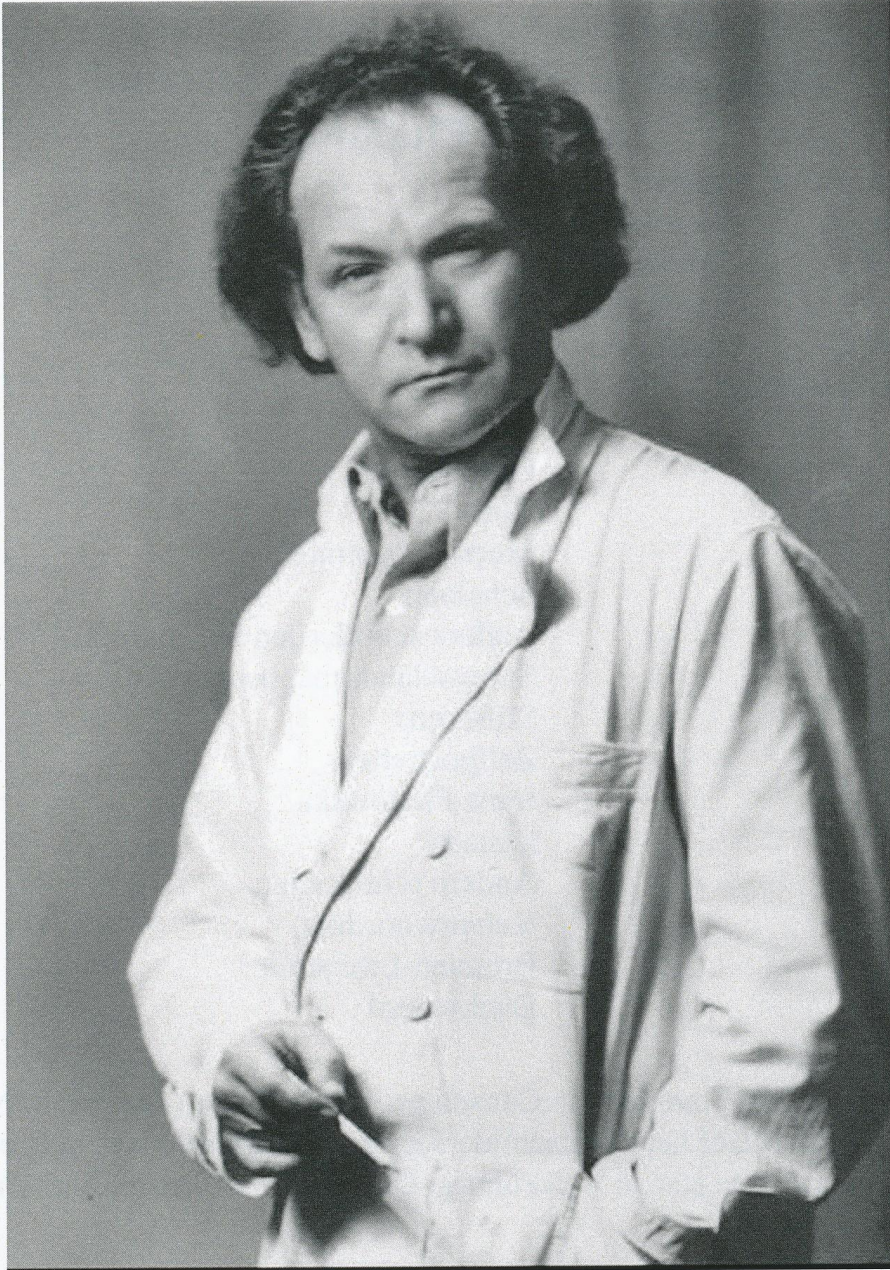
Blz. 9:	Voorwoord
Blz. 9:	Inleiding
Blz. 11:	Levensloop
Blz. 12:	Spateltechniek

Vervolg nummer 2 2017:

Breda
Oosterhout
Rijen
Meer/Hoogstraten
Schaloen
Andere schilderijen in Limburg
Sneeuwlandschappen en Mostar
Stillevens
Zelfportretten
Irena Pludowska
Canada
Andere schilderijen
Verantwoording
Bronnen-Literatuur
Dankwoord

Voorwoord

Op 8 maart 1966 overleed in Canada professor Christo Stefanoff. Na de oorlog verbleef het kunstschildersechtpaar krap twee jaar in Breda en nog eens twee jaar in Valkenburg. Daarna vertrokken ze naar Canada.

Wie was professor Stefanoff en waarom was hij in Nederland?
 Zijn er nog sporen van zijn aanwezigheid te vinden?
 Hoe is het de Stefanoff's verder vergaan?

Inleiding

Als antwoord op bovenstaande vragen volgt hierna de levensloop van het echtpaar Stefanoff die gebaseerd is op niet altijd controleerbare gegevens, die door de kunstenaar zelf zijn verstrekt, en op vaststaande data.

Het blijkt dat er nog veel werk van Stefanoff in Nederland aanwezig is. In het Generaal Maczek Museum te Breda hangen bijvoorbeeld een aantal grote schilderijen van zijn hand.

In Hoensbroek-Gewanden is in de parochiekerk ook een schilderij voorstellende de Zwarte Madonna van Czestochowa van hem te vinden. Dit zijn de enige schilderijen van Stefanoff die publiekelijk te bezichtigen zijn.

De meeste kunstwerken worden echter gekoesterd door particulieren en deze zijn uiteraard moeilijker toegankelijk. Daarom kunt u in het hoofdstuk Werken de resultaten van een lange speurtocht naar schilderijen van Stefanoff vinden.

Zelfportret 1938, gemaakt in Polen
 Spatel op linnen 100 x 120cm

Levensloop

1898

Christo Stefanoff werd op paasmorgen 6 april 1898 te Kazanlik in Bulgarije geboren. Hij bezocht daar in zijn jeugd de stadsschool en daarna het pro-gymnasium.

Hij genoot volop van de kleurenpracht om zich heen. Daarom volgde hij het gymnasium van Rustsjuck. Zijn leraar Tzojeff spoorde hem aan de artistieke richting te volgen.

1920

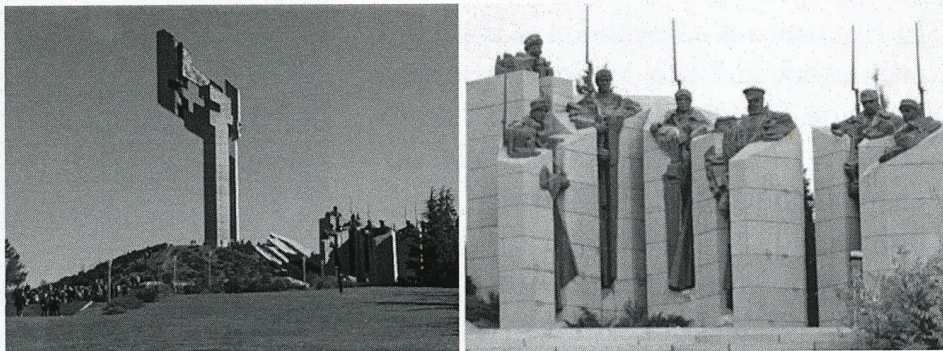
Studie aan de kunstacademie van Sofia bij professor Iwan Markwicza.

1924

Einde van deze studie. Voorlopig zal professor Markwiczka nog zijn raadgever en beschermer zijn.

1925

Christo Stefanoff schilderde een panorama van de slag met de indringende naam Turken bij Stara Zagora in 1877-1878. Het winnen van deze slag betekende dat Bulgarije weer een onafhankelijke natie werd.

monument in Stara Zagora Bulgarije

Stefanoff zond werk in voor de grote Staatstentoonstelling. Koning Boris III van Bulgarije verleende hem naar aanleiding daarvan de titel van Professor.

De schilder Stefanoff bleef echter nog steeds zoekende.

1926

Hij reisde naar Wenen. Daar maakte hij kennis met de 'spateltechniek'. Zijn schilderstukken gingen van toen af nog méér leven.

1927

Naar Budapest. Hier werkte hij in het atelier van de wereldvermaarde Hongaarse portretschilder Philip Laslo. Het temperament van de Bulgaar dwong hem verder, steeds verder de wereld in. Er volgden meer reizen.

Maar eerst nog kocht de Hongaarse president Horthy een doek van Stefanoff.

Dan naar Boerkarest Belgrado Triëst Venetië Rome, de koning van Victor van Italië kocht een doek van hem, Napels en Madrid. De Spaanse president Zamora poseerde voor hem Barcelona Parijs Lyon, de Zwitserse president Motta kocht een doek, Casablaca Marokko Algier Egypte, de Hindoese dichter Rabindranath Tagore poseerde voor Stefanoff Caïro Jerusalem.

1928

Daarna Amsterdam en Rotterdam, dus Nederland. Enkele schilderijen van Stefanoff werden in Amsterdam tentoongesteld.

1931

Stefanoff exposeerde in Chicago. Hij trok ook naar Hollywood waar wereldberoemde filmsterren voor hem poseerden.

1934

Na terugkeer in Europa reisde hij naar Polen. Daar werkte de kunstenaar in Katowice en hield hij ook een tentoonstelling waar de plaatselijke pers lovend over schreef.

Op 30 september 1934 meldde het blad Polonia dat de belangstelling zeer groot was.

Ook het blad Polska Zachodnia schreef op 21 oktober 1934 enthousiast over een kleurrijke tentoonstelling en het op meesterlijke wijze hanteren van de spateltechniek.

1935

Vervolgens vertrok hij naar Lodz in Polen.

Op 6 november 1935 bericht daar het blad Kurjer Lodzki dat de kunstenaar met behulp van de spatel, de verf direct uit de tube op het doek aanbracht.

Het katholiek Dagblad Oredownik bracht op 7 november 1935 ook een verslag van de tentoonstelling:

‘Een kunstschilder is juist iemand om ons de dingen anders te doen zien, dan zij eigenlijk lijken in onze ogen. Hij doet ze ons zien, met zijn kunstenaarsblik’.

Het stuk in Oredownik bevat, in tegenstelling met allerlei andere algemene lofprijzingen, een vakkundige beschrijving van de spateltechniek maar ook de meerwaarde die Stefanoff er in aanbracht. Het was zijn handelsmerk geworden. Een derde bron uit Lotz de Ilustrowany Kuryer Codzienny besteedde op 16 november 1935 ook aandacht aan de tentoonstelling.

1937

Christo Stefanoff trouwde op 17 januari 1937 te Warschau met de-
daar op 26 december 1914geboren Poolse Irena Pludowska.

1938

Professor Christo Stefanoff werd genaturaliseerd en hij kreeg de Poolse nationaliteit. De schoonheid van het Poolse landschap boeide hem. De tegen alle verdrukking in gegroeide Poolse folklore trok hem. De Poolse historie bond hem.

De schilder had niet stil gezeten en op 23 oktober 1938 werd in het officierscasino van het garnizoen te Warschau een tentoonstelling van 40 schilderijen geopend waarover de Kurjer Warszawski op 24 oktober verslag uitbracht.

Irena Pludowska

1939

De laatste tentoonstelling in Polen, die de professor in Bydgoszcz kon organiseren, ging op 4 juni open. Ook hier weer lovende woorden: 'Stefanoff is een kolorist als er weinigen zijn.'

1939

Oorlog !

Dat is de hemel rood van vlammen Dat is moord en doodslag! Armoede en ellende Duitse bezetting van zijn tweede vaderland. Er ontstond een groeiend Pools ondergronds verzet. De steeds zoekende naar onderwerpen voor zijn kleurenspeel op doek, zocht nu óók. Nu zocht hij mensen te bevrijden uit de handen van de bezetters.

1941

Op 12 juli werd hij gearresteerd om daarna twee maanden in een kelder te worden opgesloten in de Reichssicherheitsgevangenis in Berlijn door de Reichssicherheitsdienst in Warschau.

1943

In Lemberg opnieuw gearresteerd. Met zijn vrouw bewoonde hij een klein huisje op de Hoge Tatra te Zakopane. De Gestapo volgde een spoor. Stefanoff en zijn vrouw werden gevangen genomen. Zijn levenswerk ging verloren, werd vernietigd.

Er volgde twee maanden in de gevangenis van de Gestapo te Zakopane. Vervolgens twee maanden in de bekende oude gevangenis 'Montelupi' van Krakau.

1944

Daarna gevangene nummer 93494 in concentratiekamp 'Gross-Rosen'.

Later nummer 111706 in 'Dora', bij Nordhausen, waar onder de grond de V1 en V2 werden gemaakt. Omdat de Russen in 1944 oprukten werden allebei geëvacueerd naar de concentratiekampen 'Bergen-Belsen'.

Bevrijding

Op 15 april 1945 werden de concentratiekampen 'Bergen-Belsen' door Engelse troepen bevrijd.

23 april 1945

Er werd een godsdienstoefening in de open lucht gehouden. De H. Mis werd opgedragen op een altaar dat door Stefanoff was ontworpen. Vurige gebeden stegen op en er vloeide menige traan, Wat zal het lot zijn van zijn kleine dappere vrouw? Niemand kan het hem vertellen.

Op 28 april loopt een vrouw van Belsen naar Bergen. Ze vraagt.

Ze informeert.

Ze heeft geluk.

Twee uitgemergelde en in lompen geklede wezens vielen elkaar om de hals.

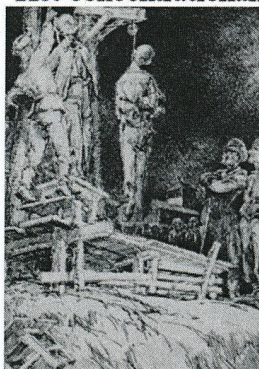
Tijdelijk werden ze ondergebracht in Stalag XI-B in Fallingbommel.

De Engelse militaire gouverneur hielp hen en Stefanoff kreeg van zijn be-

Gross-Rosen, gemaakt in 1945
Potlood 11 x 15 cm

Het concentratiekamp Bergen Belsen en de vreselijke onmenselijke dingen die hier hebben plaats gevonden

vrijders linnen en verf. De kunstenaar werkte weer.

Inmiddels had de 1ste Poolse Pantserdivisie vlakbij in Haren de Poolse Vrijstaat uitgeroepen. Het stadje werd hernoemd tot Maczców en men weigerde op politieke gronden naar Polen te vertrekken.

Professor Stefanoff en zijn echtgenote Irena meldden zich als D.P. 's (Displaced Persons) aan in Maczców en ze werden liefdevol door de Polen opgenomen. Nadat het echtpaar wat aansterkte werden ze ingezet in het dagelijkse leven van deze wonderlijke enclave.

Stefanoff ging teken- en schilderles geven in de Poolse scholen. Er was zelfs een Pools gymnasium. Zijn vrouw Irena ging werken in het hospitaal.

Toen in Haren de UNRRA (United Nations for Relief and Rehabilitation Association) op het toneel verscheen werd het al snel duidelijk dat het voortbestaan van Maczców door de UNRRA werd geaccepteerd. Er werden felle discussies gevoerd met de Polen maar internationaal gezien was een vrijstaat niet verkoopbaar. Het echtpaar Stefanoff keek dus uit naar een nieuwe verblijfplaats en die was snel gevonden. Stefanoff zag dat de Poolse bevrijders in Breda goed in de markt lagen en daar lifte hij op mee.

De 1^e Poolse Pantserdivisie trok naar Breda om daar, als dank voor hun goede verzorging tijdens de winter 1944-1945, aan de burgers een Duitse Panther tank te schenken.

In 1945 schonken de Poolse bevrijders deze tank aan Breda als herinnering aan de bevrijding van Breda op 29 oktober 1944 door de 1e Poolse Pantserdivisie van generaal Maczek. Deze tank is niet Pools, maar van Duitse makelij en door de Polen op het Duitse leger veroverd.

28 oktober 1945

De Panther tank in de uitvoering D werd gebouwd van januari 1943 tot september 1943. Hij is gebouwd als antwoord op de veel beter bepantserde Russische tanks. Het oostfront had behoefte aan een groot

aantal tanks en daarom is deze tank eigenlijk te vroeg ingezet. De ontwikkelaars kregen niet de tijd om hem uit te ontwikkelen en daarom is er tot aan het einde van de oorlog aan nieuwere versies gewerkt. Van de versie zoals die in Breda staat zijn er 842 gebouwd. In 2004 is de tank in Breda gerestaureerd.

Aankomst van het geschenk in Breda

Foto J.Z. Zegota- Januszajtis

Het cadeau werd vergezeld van een door Christo Stefanoff met kleurpotlood getekende oorkonde. De tekst is in twee talen.

Dit was het eerste teken van de kunstenaar op Nederlandse bodem. De oorkonde werd door de Gemeente Breda in dank aanvaard en is nu opgeslagen in het Gemeentearchief.

Maar er gebeurde nog meer tijdens hetzelfde bezoek aan Breda. Op 29 oktober 1945 kreeg het Poolse 8^e Bataljon Infanterie (ook wel het

Aan de rand van het Wilhelminapark op de kruising van het Wilhelminapark en de Paul Windhausenweg te Breda staat deze Panther D-Tank

Bloedhemden Bataljon genoemd) als bevrijders van het centrum van de stad, door de Gemeente een vaandel aangeboden. Sommige Poolse regimenten bestonden al lang en zij brachten trots hun vaandel mee op hun

vlucht dwars door Europa. De regimenten die in Engeland opgericht werden zagen dat met militaire afgunst aan. Het cadeau van de Gemeente Breda viel dan ook in goede aarde.

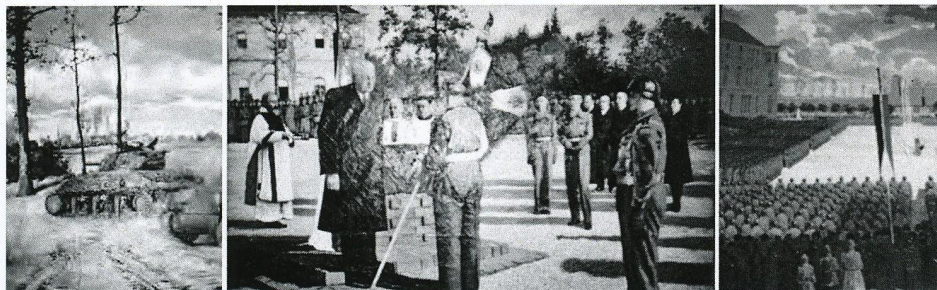
In Breda op het terrein van de Koninklijke Militaire Academie werd het vaandel aangeboden.

Oktober 1946

Bij de 1^e Poolse Pantserdivisie in Duitsland ontstond het idee om Christo Stefanoff een kunstwerk te laten maken van de plechtigheid op 29 oktober 1945. Dat schilderij zou dan bij een volgende herdenking van de bevrijding worden aangeboden. In de loop van 1946 is hij daar in Maczków aan begonnen.

Inmiddels besloot de familie Stefanoff zich in Breda te vestigen. Ze kregen daarbij hulp van het Comité Nederland-Polen. Hoewel ze al langer in Breda verbleven werden ze op 23 oktober 1946 door de Gemeente Breda ingeschreven op het adres Nieuwe Prinsenkade 13, ook het adres van de voorzitter van het Comité Nederland-Polen.

22 oktober 1946

Triptiek of drielুক van 1.55 bij 6.60 meter dat 29 oktober 1946 in Breda werd aangeboden. Het kunstwerk kreeg een plaats in de hal van het Gemeentehuis. Nu is het te zien in het Generaal Maczek Museum. 8ste Bataillon van de 1ste Poolse Pantserdivisie ontvangt het vaandel van Breda. Middenstuk: overdracht van het vaandel door de Heer Burgemeester B.W.Th. van Slobbe van Breda aan generaal Maczek

Stefanoff kreeg een tijdelijk atelier in de leegstaande winkel van V&D in de Karrestraat en hij werkte hard aan zijn opdracht. Het werd een

groot triptiek. Op het middenveld beeldde hij de vaandelopdracht van 29 oktober 1945 af.

Of hij zelf bij de plechtigheid aanwezig was is de vraag, maar hij gebruikte als bron foto's die door de Poolse foto- en filmdienst waren gemaakt.

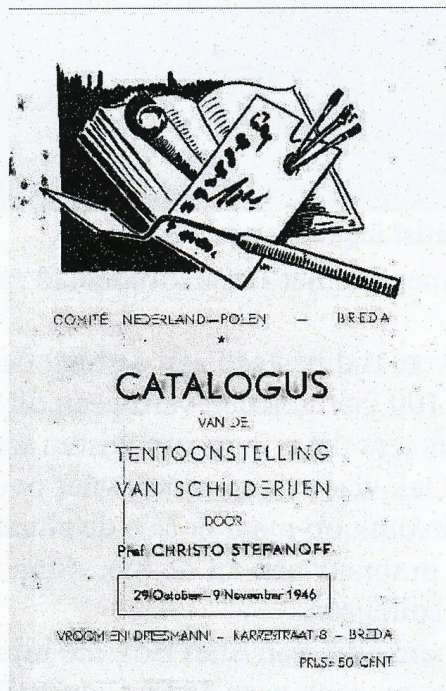
29 oktober 1946

Van 29 oktober tot 9 november waren 75 tekeningen en schilderijen van professor Stefanoff te zien in een tentoonstelling te Breda.

Zijn eerste tentoonstelling na de oorlog! Ook hier weer lovende woorden van de Bredase pers.

8 februari 1947

Opening van een tentoonstelling van schilderwerken in het Gemeentehuis van Oosterhout.

Wordt vervolgd

Tolloijsen (deel 2)

Door Jacob Jonker.

Slotje Tolloijsen plm. 1560, artist impression Jacob Jonker

Zoals wij in het vorige nummer van het Heemkundeblad zagen, heeft onze helaas te vroeg overleden collega Stan Bol veel tijd besteed aan de historie van het Slotje Tolloijsen. Ongeveer 100 jaar geleden verdween dit slotje van de radar. De laatste Oosterhouters die er nog van wisten waren pastoor Peeters en wat tijdgenoten. Ook was er nog een dossier over Tolloijsen van Pastoor Peeters in omloop maar helaas de situatietekening van de locatie van het slotje ontbrak aan dit dossier. Stan was niet de enige die op zoek was naar Tolloijsen. Ook Jacob Jonker was onafhankelijk van Stan Bol, die hij aanvankelijk overigens nog niet kende, op zoek naar de locatie van Tolloijsen.

Hij kwam regelmatig in de historische lectuur het slotje Tolloijzen, tegen. Maar niemand wist nog precies waar het gelegen had. Hij ging op zoek naar oude kaarten en vond onder andere in de Brabantscollectie van de UvT enkele kaarten uit de 17^e en 18 eeuw waarop wel een symbool voorkwam waaruit bleek waar het slotje ergens gestaan moest hebben.

Richtpunt was steeds het slotje de Blauwe Camer wat ook op die kaarten voorkwam. Maar zelfs met dat vaste punt was het niet meer mogelijk om op 100 meter nauwkeurig de vroegere plaats van het slotje vast te stellen. De omgeving hier is sinds die tijd totaal veranderd. U kunt het zelf zien. De A 27 heeft het vorige landschap voor een deel weggevaagd. Zelfs de eeuwen-oude waterhuishouding van het gebied is destijds opgenomen in de waterhuishouding van deze autoweg dat was makkelijker voor de berekeningen van de weggenieurs. Jacob Jonker kwam dus ook geen steek verder. Gelukkig waren er vrienden;

Digitale plaatsbepaling.

Cock Gorisse wist raad. Zij vroeg Dr. Karel Leenders, historical geographer, om de oude kaartgegevens via een digitaal programma te onderzoeken. De resultaten hiervan worden daarbij bewerkt en weer geprojecteerd op een moderne kaart. Hieruit bleek dat het slotje gestaan zou hebben in het gebied 'Leijsenakkers' te Oosterhout en wel nabij het einde van de oprijlaan op het terrein van perceel Leijsenstraat 38 te Oosterhout. Eigenaar dhr. Kees van Leijsen. Daarna ging het natuurlijk makkelijk. Alles viel op z'n plaats.

Jacob Jonker ging in gesprek met Kees van Leijsen. Zijn familie is al enkele generaties in het bezit van de boerderij en de grond. Hij was er niet van op de hoogte dat het slotje op zijn grond had gestaan. Hij kon zich echter wel herinneren dat de familie al sinds mensenheugenis last had van het puin en de stenen die steeds weer bovenkwamen op het stuk grond, nabij de door Dr. Karel Leenders aangeduide plek. Verder had er ongeveer 14 jaar geleden een reconstructie van het terrein bij de

boerderij plaats gevonden. Bij graafwerkzaamheden nabij de aangeduide plaats, trof een draglinemachinist hierbij een restant van een muur in de grond aan dat zodanig zwaar was dat hij dit niet kon ruimen. Men had dit stuk muur toen maar laten zitten.

Het restant zit nog onder de grond, op enkele meters noordelijk van het huis verwijderd.

Het verdrag van Malta maakt het niet meer mogelijk om er zelf naar te gaan graven. Dit moet dooreen gekwalificeerd bureau worden gedaan, volgens Europese aanbestedingsnormen.

Wachten is dus nu op de Drone met camera waarmee men mogelijk bodem de zaak kan onderzoeken zonder bodemverstoring.

Jacob Jonker meldde de vondst aan het College van Burgemeester en wethouders van Oosterhout. Omdat de vindplaats binnen het gebied van de H. Driehoek lag, deed hij daarbij het verzoek om op de openbare weg nabij de vindplaats een digitaal informatiebord te plaatsen, op kosten van de gemeente, soortgelijk als bij de andere bezienswaardigheden in de H. Driehoek.

Op deze wijze zou het verdwenen slotje Tolloijzen weer onder de aandacht van het publiek kunnen worden gebracht.

Historische context.

De eerste eigenaren van het slotje waren Willem, heer van Oosterhout, een afstammeling van Willem van Duvevoorde en zijn vrouw, Heilwich van Wassenaar. Zij waren duidelijk aan het slotje gehecht. Hun zoon Gijsbrecht had het goed van zijn ouders verkregen met de strikte bepaling dat het slotje niet mocht worden verkocht of mocht worden belast. Dat was opmerkelijk. Normaal werden goederen van een dergelijke omvang wel belast met een jaarlijkse afdracht voor de instandhouding van een klooster of een altaar in een kerk. Het goed moest in de familie blijven. Willem van Oosterhout wilde kennelijk een stamslot voor zijn familie stichten. Mocht Gijsbrecht sterven zonder wettig nageslacht, een veel voorkomend euvel in de familie Van Duvenvoor-

de, dan zou het slot toekomen aan zijn zusters, Catharina (Kataline), Gertrude(Trudeken) en Lijsbet, die woonde op het slotje Borssele en getrouwd was met Jan van Emmichoven.

De nakomelingen van Gijsbrecht gebruikten de naam 'Van Tolloijzen' voortaan als hun familienaam.

Het gemeentebestuur honoreerde het verzoek van Jacob Jonker en in samenwerking met het bestuur van de H. Driehoek werd het informatiebord geplaatst.

Op 24 maart 2014 werd het betreffende bord onthuld door de wethouder Marcel Willems in aanwezigheid van het bestuur en leden van de Heemkundekring, de directeur van de VVV Lenie Simons, de familie van Leijsen, andere belangstellenden en leden van de regionale en plaatselijke pers.

Onderschrift bij de foto; 'Wethouder Willems onthult het informatiebord.' Foto Bert Rompa.

Wethouder Willems onthult het informatiebord

Foto Bert Rompa

Colofon

Heemkundekringen hebben als doel het bevorderen van de belangstelling voor en de kennis van eigen volk en streek, volksgebruiken en de natuur, evenals het stimuleren van het behoud van historische waarden.

De heemkundekring 'De Heerlijkheid Oosterhout' houdt zich bezig met de geschiedenis van Oosterhout en haar kerkdorpen in de breedste zin van het woord. De activiteiten bestaan onder andere uit het verzamelen en vastleggen van historisch materiaal in beeld en op schrift en het presenteren door middel van publicaties, lezingen, tentoonstellingen enz.

Mocht u in het bezit zijn van historisch materiaal over Oosterhout en zijn kerkdorpen, dan willen wij dat graag lenen om te kopiëren of in te scannen, zodat het toegankelijk wordt voor de grote groep van belangstellenden en bewaard wordt voor het nageslacht. Natuurlijk zeggen wij ook geen nee als u het aan ons wilt schenken.

Bestuur:

Voorzitter:	Johan Benneker
Secretaris	.: Vacant
Penningmeester:	Fred Willems
Overige bestuursleden:	Simon Burggraaf Ad van Groesen Martin van Halderen Frans Timmermans Frans Timmers Theo Janssen

Ereleden: Jan Broeders
Cor Huijben

Secretariaat: Heemkundekring
'de Heerlijkheid Oosterhout'
4901 HT Oosterhout
e-mail: hkoosterhout@gmail.com

Bezoekadres: op afspraak) Huis voor Erfgoed (achterom)
Trefpunt Heemkunde
Zandheuvel 51
4901 HT Oosterhout
tel. 0162 856133

Website: www.heemkundeoosterhout.nl
E-mail: info@heemkundeoosterhout.nl

Lidmaatschap:

Leden betalen een contributie van € 25,00 per kalenderjaar.

Inwonende gezinsleden betalen een contributie van € 10,00 per kalenderjaar. Per adres wordt slechts één exemplaar van het ledenblad bezorgd/verstuurd.

Het banknummer van Heemkundekring De Heerlijkheid Oosterhout is: NL 71 RABO 0126.346.224

Aan- en afmeldingen van het lidmaatschap schriftelijk bij het secretariaat.

Het lidmaatschap eindigt na schriftelijke opzegging op 31 december daarop volgend.

Abonnees:

Het is voor personen en instellingen mogelijk een abonnement op het ledenblad te nemen (zonder lidmaatschap). De kosten hiervan bedra-

gen €20,00 per jaar (vier edities). Voor buitenlandse abonnees wordt dit bedrag verhoogd met de verzendkosten.

Redactie ledenblad: Piet van Beek

E-mail: med.blad.hko@gmail.com

Adverteerders:

Zij, die zich bereid hebben verklaard gedurende tenminste een kalenderjaar (vier edities) een advertentie te plaatsen in het ledenblad.

Voor mogelijkheden en kosten kunt u contact opnemen met de redactie of met het secretariaat.

